

Ráchel néne császárveres selyemruhájáig; ezt pedig köszöni Takáts Sándornak, kinek *Képei a török világból* fő tárgyi forrása volt, s akit szeretetreméltó hálával megtett Molnár Palkó vőfélyének, de erre az alkalomra, nagyobb tisztesség kedvéért megnövesztette a szakállát. Az írástudó ember pedig gyönyörűséggel olvassa a fejezetek élére tett jellegket s a szövegbe hintett aranszemeket, mik a régi magyar költészet kincsesházából valók.

Tolnai Vilmos.

Kant erkölcsana magyarul. (Kant, A gyakorlati ész kritikája. Fordította és magyarázta dr. Molnár Jenő, Budapest, 1922.)

Az erkölcsiség az élet legnagyobb misztériuma. Két dolog fogja mindig csodálkozással eltölteni az emberi elmét: a csillagos ég fölöttem és az erkölcsi törvény énbennem. Míg a természeti ember boldogságra törekszik, az erkölcs feltétlen imperatívusza a kötelesség nevében boldogságunk, sőt életünk feladozását követeli. Míg a természeti élet szempontjából tekintve, bele vagyunk fonódva a valóság ezernyi determináló tényezője közé, amelyek szabadságunkat nem engedik érvényesülni, addig az erkölcsi parancs örendelkezést s ennek folyományaként szabadságot követel tőlünk. A hétköznapi élet keretében érzelmek és indulatok hatása alatt cselekszünk; az erkölcsi kötelesség azt kívánja, hogy egyedül az etikai törvény iránti tiszteletből tegyük a jót, tekintet nélkül bármely jutalomra vagy büntetésre. Ha ily módon az erkölcsiség lényegileg független is a vallástól, mégis szorosan össze van vele forrva. Mert a mély és öntudatos erkölcsi meggyőződés szükségképpen Isten, a halhatatlanság és a szabadságba vetett hitre vezet, mert hiszen ezen eszmék ép az erkölcsi világrend végső diadalának biztosítékait jelentik.

Ezek Kant erkölcsanának alap gondolatai, melyeket két alapvető munkában fejtett ki: a „Grundlegung zur Metaphysik der Sitten (1785) és a „Kritik der praktischen Vernunft“-ban (1788). Ez utóbbi sikerült magyar fordítását adja Molnár Jenő. Kant rendszerének egyik legjellemzőbb vonása, hogy míg a „Kritik der reinen Vernunft“ tudás-vágyunkat távol iparkodik tartani az érzékfölötti világtól, addig a Gyakorlati Ész Bírálata inkább arra tö-

rekszik, hogy az erkölcsi meggyőződés elemzése által figyelmünket ép az érzékfölöttire hívja fel. Az előbbi az emberi megismerés határait akként vonja meg, hogy a tudományos megismerés területét csak a lehető tapasztalat körére szorítja, az utóbbi pedig elkerülhetetlennek tartja, hogy az érzékfölötti világgal foglalkozzunk s abba be is hatoljunk ha nem is a tudás, de a hit formájában. Valójában azonban Kantnál már maga az erkölcsi élet a mi érzékfölötti mivoltunknak megnyilvánulása, mintegy betörése az érzéki világba. Ép ezért Kant etikája erősen antinaturalisztikus: szerinte az erkölcsös ember nem a természeti ember hajlamaiból nő ki, de azok *el-lenére*, a velők való szüntelen harcban fejlődik. Kant nem az erkölcsiség természetrajzát, de kritikáját akarja adni s ennyiben éles ellentétben áll a legutóbbi három évszázad legtöbb etikai elméletével. Elődjét Platon ideatanában találjuk meg, melynek alap gondolata szintén az, hogy az erkölcsiség lényege az érzékfölötti világrendhez való alkalmazkodás e földi élet keretében. Kant etikájában is sok az aszketikus vonás s ennyiben is közelebb áll a keresztény tanításhoz, semmint azt rendesen gondolják. E jellegénél fogva erősen elüt az újkori gondolkodástól, úgy hogy azokat, kik a Tiszta Esz Kritikája nyomán híveivé váltak, inkább megzavarja, semmint felvilágosítja. Kant filozófiájának a maitól lényegesen eltérő magyarázatára kell áttérnünk, hogy a benne rejlő látszólagos diszharmóniát feloldjuk és megszüntessük.

Molnár Jenő derekasan megküzdött Kant fordításának hihetetlen nehézségeivel. Magyarázatai jelentékenyen megkönnyítik e nehézkesen megírt mű megértését és tanulmányozását.

Pauler Akos.

Taine. (Nagy József könyve.) Ez a név mindig egy bizonyos varázserővel bírt az utóbbi évtizedekben. Joggal. Aki egyszer kezébe vette ennek a nagy francia gondolkozónak akár a görög avagy a németalföldi művészetről szóló könyvét, akár angol irodalomtörténetét vagy más hasonló munkáját, az megértette, hogy a tudomány is emelkedhet művészetig. Vannak emberek, kiknek megadatott, hogy úgy beszéljenek, írjanak bármilyen tárgyról, hogy annak színe, illata van, hogy szavaik